

Ortadoğu'da Tehlikeli Satranç Oyunu

Türkiye'nin ulusal çıkarlarını bir yana bırakarak Suriye konusunda birincil derecede rol oynamaya kalkmasının, etrafı tehdit etmesinin bir anlamı ve yararı yoktur. Bu politika nasıl bir politikadır? Bu stratejik derinlik midir? Yoksa stratejik bir sığlık mıdır?

Alev COŞKUN

16 ayını dolduran Suriye sorunu, giderek uluslararası bir konu oldu. Geçen ay (22 Haziran 2012) Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ait F-4E tipi bir keşif uçağının Suriye hava sahasında düşürülmesi, konunun daha da karmaşık boyutlara tırmanmasına neden oldu.

Uçağın düşmesinden sonra konu acil bir biçimde NATO toplantısına götürüldü. Türkiye, NATO Sözleşmesi'nin 5. maddesine göre Suriye'nin Türkiye'ye karşı giriştiği bu hareketin, NATO'ya karşı yapılmış sayılacağını umut ediyordu. NATO Bakanlar Konseyi'nden **"Türkiye'nin yanındaız"** açıklaması çıktı ama, konu bir NATO üyesine yapılan saldırı olarak ele alınıp Suriye'ye savaş ilanına varılmadı.

Bunun hemen ardından 100'den fazla ülkenin ve iktidar karşısı Suriyeli grupların katılımıyla Paris'te düzenlenen **"Suriye Halklarının Dostları"** toplantısı yapıldı.

Bu toplantının en sinirli ve heyecanlı üyesinin ABD Dışişleri Bakanı **Clinton** olduğu, bütün dünya basın organları tarafından kabul ediliyor. Clinton, Çin ve Rusya'ya çağırı yaparak onlardan **Esad** rejimine verdikleri desteği kesmelerini, hatta **"Çin'in ve Rusya'nın bu konuda bir bedel ödeyeceklerini"** bilmelemini istedi.

Clinton'un bu derece öfkelenmesinin derinde yatan nedeni acaba nedir?

Suriye halkına mutluluk getirmek midir? Yoksa Suriye'ye demokrasi getirmek arzusu mudur?

Öfkenin temeli

ABD Dışişleri Bakanı Clinton'ın öfkelenmesinin temelinde, Rusya ve Çin'in böylesi bir uluslararası sorunda birlikte hareket etmeleri yatmaktadır. Her iki ülkenin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Suriye'ye karşı yaptırımları veto etmeleridir.

Bu ikili hareket, tek kutuplu dünya sisteminin sonunun geldiğini vurguluyor. Kanımızca, Washington'ı asıl tedirgin eden nokta budur.

Unutulmasın ki; Rusya soğuk savaş döneminde süper güçtü. Çin ise dünya ekonomisinde ikinciliğe çıkmıştır ve yakın geleceğin süper güç adayıdır.

Tüm bu gelişmeler sürerken Cumhuriyet gazetesi bağımsız ve etkin kimliğini bir kez daha kanıtliyordu. Ankara Temsilcisi **Utku Çakaröz**'ü Şam'a gönderdi. Çakıröz **Beşşar Esad**'la uzun bir söyleşi yaparak çok önemli bir gazetecilik olayına imzasını attı.

Paris toplantısının başarısızlığından sonra geçen hafta, Birleşmiş Milletler Suriye Özel Temsilcisi **Kofi Annan** Suriye'ye gitti.

Görüşmeler sonunda, Annan, Esad'la şiddeti bitirecek yeni bir modelde uzlaştıklarını bildirdi ve çözüme İran'ın katılımını sağlamak için hemen Tahran'a geçti. (10 Temmuz 2012)

Bu hareket Suriye olayında İran'ın önemini ve konunun çözümünde İran'ın dışarıda bırakılmayacağını somut bir göstergesidir.

Birkaç gün sonra, 18 Temmuz'da Başbakan **Erdoğan** Moskova'ya gidecek. Kuşkusuz bu konuyu Rusya Devlet Başkanı **Putin**'le görüşecek.

Uluslararası sorun

Tüm bu gelişmeler Suriye olayının bir Ortadoğu sorunu olmadığını, uluslararası çok önemli bir sorunla karşı karşıya olduğumuzu göstermektedir.

Soğuk savaşın bitiminden bu yana 22 yıldır ilk kez Rusya ve Çin bir yanda, ABD ve yakın müttefikleri İngiltere, Almanya, Fransa öte yanda pozisyon alıyordu...

Taraflar, satranç tahtasının başında, çok tehlikeli hatta ölümcül bir oyun oynamaktadırlar.

Satranç tahtasındaki oyuncuların Çin ve Rusya'nın yanında bölge ülkesi İran, ABD'nin yanında ise bölge ülkesi Türkiye yer almaktadır.

Suriye olayının bu eksen etrafında ve süper güçler açısından ele alınarak analiz edilmesi gerekmektedir.

Ortadoğu, özellikle 20. yüzyılın başından beri dünyanın en önemli stratejik bölgesi olarak kabul edilmiştir. Bunun başlıca iki önemli nedeni vardır.

Birincisi, dünyanın petrol ve doğalgaz rezervlerinin yüzde 65'i bu bölgededir. Ortadoğu petrol kaynaklarının merkezi ve geçiş yoludur.

İkincisi, coğrafi açıdan Ortadoğu, Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında bir köprü numundadır.

İşte bu nedenlerle, Ortadoğu gerek sıcak savaşta ve yaklaşık yarım asır süren Soğuk Savaş döneminde ve gerekse şu anda bütün büyük güçlerin temel ilgi ve çıkar alanı içinde yer almaktadır.

"Ortadoğu'ya egemen olan, bütün dünyada söz sahibi olur" formülü, siyasi bir özdeyiş olarak kabul edilmektedir.

ABD'nin Ortadoğu'da çok güçlü bir pozisyonu vardır. Başta İsrail, Mısır, Suudi Arabistan, Körfez Emirlikleri ve Türkiye, Ortadoğu'da ABD ve NATO'nun stratejileri çerçevesinde hareket ediyorlar.

İran ve Suriye, Ortadoğu'da ABD ve İsrail'e karşı politikalar güdüyorlar. Rusya'nın Ortadoğu'da önemli çıkarları vardır ve Rusya uzun yıllardır Ortadoğu politikasında Suriye ile birlikte hareket etmektedir.

Sınırların yeniden çizilmesi

2000'li yılların başında, ortaya atılan Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) çerçevesinde, dönemin ABD Güvenlik Başdanışmanı ve sonraki Dışişleri Bakanı **Condoleezza Rice**, Ortadoğu'da 22 Arap devletinin sınırlarının yeniden çizileceğini ve yeni bir Ortadoğu'nun dizayn edileceğini açıkça ilan etmişti. Hatta Suriye, Irak, Lübnan ve Mısır'ın her birinin kendi içlerinde üç parçaya bölüneceği açıkça yazılmıştı.

Öte yandan, Arap Baharı sonrası, Rusya'nın Ortadoğu'daki dayanaklarını teker te-

ker kaybettiği görülmektedir.

Arap Baharı sonrası Libya, Tunus ve Mısır'da yapılan seçimlerle Müslüman Kardeşler'in (MK) iktidara gelişi gerçekleşmiştir. ABD ile MK'nin uzlaşma içine girdikleri de Batı basınındaki yorumlarda açıkça yer almaktadır.

Suriye olayında da temel amaçlardan birisi, laik çizgisini sürdüren Esad rejiminin devrilmesi ve orada da Müslüman Kardeşler'in egemen olduğu siyasi bir yapının kurulmasıdır. Bu sağlanmadığı takdirde, Suriye'yi Irak'ta olduğu gibi Sünni, Şii ve Kürt bölgelerine ayırarak üçe bölmek, BOP'un amaçları arasındadır. Geçen hafta **Barzan** Suriye'deki Kürtlere çağrı yaparak birleşmelerini istedi, bu da bir göstergedir.

Irak Savaşı'ndan sonra bu tabloyu açıkça gören Rusya, Suriye konusunda ödün vermekten kaçınmaktadır.

Suriye'nin önemi

Kaldı ki Suriye, Rusya açısından çok önemlidir. Enerji, askeri ve ticari alanlardaki ilişkilerin yanı sıra Suriye'nin Akdeniz'deki Tartus limanı, Rusya'nın en önemli askeri üssüdür. Çok sayıda Rus askeri, Suriye ordusunda danışman olarak çalışmaktadır. Tartus limanı, Rusya'nın Akdeniz'deki donanmasının gereksinmelerini karşılayacak duruma gelmiştir.

Öte yandan İran'ın önemi ve gücü yanlış değerlendirilmemelidir. İran'ın etkisi altında bulunan Hürmüz Boğazı, dünya petrolünün kaynağı ve en önemli geçiş bölgelerinden birisidir.

ABD'nin İran'a karşı yürüttüğü ekonomik yaptırımlar ve buna ilaveten, İran'ın askeri yönden çerçeveye alınmak istenmesi, Çin'i ve Rusya'yı dikkatli davranmaya yöneltmektedir.

Ortada çok açık ve net bir stratejik savaş durumu söz konusudur.

Ortadoğu'yu tamamen ABD'nin egemenlik etkisine kaptırmak istemeyen Çin ve Rusya bu noktada birleşmişlerdir.

Tüm bu nedenlerle Rusya Dışişleri Bakanı **Sergey Lavrov**, Suriye'ye yapılacak herhangi bir müdahale karşısında sessiz kalmayacaklarını açık bir biçimde ilan etmiş bulunuyor.

Aslında, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin keşif uçağının Suriye hava sahasında düşürülmesi ya da son açıklamalara göre o bölgede düşmesi, önemli bir konuya işaret ediyor. Burada Türkiye'ye ve Batı'ya ciddi bir mesaj veriliyor. Bunun da anlamı şudur: **"Yapılacak bir müdahalede Rusya, Suriye'nin yanında yer alacaktır."**

Derinlik mi sığlık mı?

Bu uluslararası sorunda, en dikkatli davranması gereken ülke Türkiye'dir. Siyasi iktidar, Suriye konusunda hatalı değerlendirme yapmıştır. Esad'ın, Libya, Tunus, Mısır gibi kısa sürede devrileceğini sanmıştır.

Rusya, ihracat ve enerji alanlarında Türkiye için şu anda vazgeçilemez bir konumdadır.

ABD'nin Suriye politikası, ABD'de bile ağır eleştirilere muhatap oluyor.

Türkiye'nin ulusal çıkarlarını bir yana bırakarak Suriye konusunda birincil derecede rol oynamaya kalkmasının, etrafı tehdit etmesinin bir anlamı ve yararı yoktur.

Bu politika nasıl bir politikadır?

Bu stratejik derinlik midir?

Yoksa stratejik bir sığlık mıdır?